

JEDNÁNÍ, VYHODNOCOVÁNÍ A INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE - standard č. 9

Kritérium 9a

Při jednání s klientem dodržuje orgán sociálně-právní ochrany základní principy výkonu sociálně-právní ochrany zejména respektuje individuální přístup ke všem klientům, vychází z individuálních potřeb každého klienta, podporuje samostatnost klientů, uplatňuje individuální přístup k potřebám každého klienta, motivuje k péči o děti, posiluje sociální začleňování klientů, důsledně dodržuje lidská práva a základních svobody, podporuje kontakt s přirozeným sociálním prostředím, informuje klienta o postupech používaných při výkonu sociálně-právní ochrany

Při výkonu sociálně-právní ochrany dětí pracovníci zařazení na agendě SPOD :

- hájí nejlepší zájem dítěte; přispívají k vytvoření podmínek pro zdárný fyzický, duševní, duchovní a sociální rozvoj dítěte; snaží se předcházet jakýmkoli formám týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte; ctí rodinu jako základní, přirozené a nezastupitelné prostředí pro plný a harmonický rozvoj osobnosti dítěte; respektují práva a povinnosti rodičů vůči dítěti, přitom podporují jejich odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte; pomáhají rodině a motivují rodiče k tomu, aby mohlo dítě vyrůstat ve svém přirozeném prostředí; snaží se předcházet a zamezit oddělení dítěte od rodičů či osob odpovědných za jeho výchovu, pokud to není v přímém rozporu s jeho nejlepšími zájmy; pomáhají v návratu dítěte do jeho přirozeného prostředí či náhradního rodinného prostředí, pokud bylo dítě umístěno mimo svou rodinu; poskytují dítěti mimořádnou ochranu v případě jeho umístění mimo své přirozené prostředí; podporují pravidelný účelný kontakt s oběma rodiči, není-li to v přímém rozporu s nejlepším zájmem dítěte; ctí právo dítěte sdělit svůj názor a přání a pomáhají mu jej v rámci možností uskutečnit; ctí právo dítěte na soukromí; ctí právo dítěte, aby mu nebylo svévolně zasahováno do jeho soukromého života, do života rodiny, domova nebo korespondence; ctí právo na ochranu proti nezákonným útokům na čest a pověst dítěte, a jeho rodiny; podporují rodiče, osoby pečující o nezletilé dítě v jejich samostatnosti; informují prokazatelným způsobem rodiče, osoby pečující, o plánovaných krocích při poskytování SPOD

- odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazku k zaměstnavateli; zohledňují znalosti, zkušenosti a názory svých kolegů a ostatních odborných pracovníků; spolupracují s dalšími odborníky a tím zvyšují kvalitu poskytované služby; dbají na udržení a zvyšování prestiže svého povolání; usilují o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod; absolvují soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik; pro svůj odborný růst využívají znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků; zachovávají povinnost mlčenlivosti stanovenou obecně závaznými předpisy /např. § 57, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, dále jen zákon/; informace o klientech poskytují třetím osobám zásadně s písemným souhlasem klientů, nejedná-li se o poskytování informací v souladu s obecně závaznými předpisy /např. § 51, zákona/

- respektují jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu, či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se jedinec podílí na životě celé společnosti; respektují právo každého jedince na seberealizaci; ochraňují důstojnost a lidská práva klientů; v jednání s klienty se nedopouští žádné formy diskriminace

Kritérium 9b

Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje služby potřebné pro jednání s osobami se specifickými potřebami, nebo má dojednanou spolupráci s fyzickými osobami a právníckými osobami, které tyto služby zajistí externě.

Zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany komunikují s klienty se specifickými potřebami, přičemž využívají své dosavadní znalosti a zkušenosti. V případě, že se nelze s klientem, který má specifické potřeby, dorozumět vlastními silami, OSPOD zajišťuje externí spolupracovníky, kteří potřebnou komunikaci zprostředkují (tlumočník cizích jazyků, tlumočník do znakové řeči či on-line tlumočení do znakové řeči). OSPOD v takových situacích vychází z dostupných zdrojů – zaměstnanci OSPODu, pedagogové základní školy – ruský, německý, anglický jazyk, s nimiž je spolupráce předjednána. V případě osob neslyšících, ale rozumějících psanému slovu pracovníci

OSPODu využívají při jednáních přepis na monitor PC, pokud tento způsob komunikace osoba neslyšící akceptuje.

O požadavku na zajištění externího tlumočníka rozhoduje na návrh koordinátora případu vedoucí OSPODu, v době jeho dlouhodobé nepřítomnosti /nemoc, dovolená/ jeho zástupce. OSPOD má k dispozici kontakty na tlumočníky.

Kritérium 9c

Orgán sociálně-právní ochrany provádí u všech případů, zejména v okamžiku zavedení dítěte do evidence dětí uvedených v § 54 zákona, základní vyhodnocování potřeb dítěte a situace rodiny (dále jen "vyhodnocování"), zaměřené na skutečnost, zda se jedná o dítě vymezené v § 6 a § 54 písm. a) zákona, o dítě uvedené v § 54 písm. b) zákona, nebo o dítě zařazené do evidence dětí z jiného důvodu. Jestliže ze závěru vyhodnocování vyplývá, že se jedná o dítě vymezené v § 6 zákona, provádí orgán sociálně-právní ochrany podrobné vyhodnocování.

Pracovníci zařazení na agendě SPOD vyhodnocují situaci dítěte a jeho rodiny, zda se jedná o ohrožené dítě dle ustanovení § 6, resp. § 54 písm. a) zákona, o dítě uvedené v § 54 písm. b) zákona /dítě, jehož byl OSPOD ustanoven opatrovníkem/. Za vyhodnocení je odpovědný koordinátor případu, tj. pracovník OSPODu, kterému byl případ přidělen, blíže ve Standardu č. 8.

Vyhodnocení situace dítěte se provádí základní a podrobné. Obě vyhodnocení se zpracovávají písemně. Podrobné vyhodnocení provádí koordinátor případu vyjde-li ze základního vyhodnocení situace dítěte najevo, že se může jednat o ohrožené dítě ve smyslu ustanovení § 6, zákona. Rozsah a oblasti hodnocení situace dítěte se provádí v rozsahu stanoveném vyhláškou MPSV č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, dále jen vyhláška. K vyhodnocení situace dítěte mají pracovníci zařazení na agendě SPOD soubor nástrojů a dokumentů – formuláře vyhodnocení. Mezi základní metody vyhodnocování situace dítěte patří rozhovor, v tomto případě rozhovor s dítětem /umožňuje-li jeho věk a rozumová vyspělost se k věci vyjádřit/, dále rozhovor s rodiči, jinými pečujícími osobami, spolupráce s institucemi, které s rodinou, dítětem přicházejí do kontaktu /lékař, škola, poskytovatelé sociálních služeb .../.

Zahájení procesu vyhodnocení situace dítěte je povinen pracovník OSPODu zahájit nejpozději do jednoho týdne od přidělení případu. Je-li ze základního vyhodnocení situace dítěte zřejmé, že se jedná o ohrožené dítě ve smyslu ustanovení § 6, zákona, je koordinátor povinen zahájit podrobné vyhodnocení případu do jednoho měsíce od přidělení případu. Vyhodnocování situace dítěte je proces shromažďování informací o oblastech života dítěte, jeho rodiny, a následné práce s těmito informacemi, kdy cílem působení OSPODu je stabilizace situace dítěte a předcházení jeho ohrožení. Odpovědnost za vyhodnocení situace dítěte, jeho rozsah /základní nebo podrobné/ a další návazné kroky nese koordinátor případu. Koordinátor případu může požádat vedoucího odboru sociálních věcí a zdravotnictví, v době jeho dlouhodobé nepřítomnosti jeho zástupce, o uspořádání intervizního setkání k případu, zprostředkování supervize k případu /individuální nebo skupinové/, případně o jinou formu pomoci.

V předchozím odstavci stanovené lhůty pro základní, resp. podrobné vyhodnocení, jsou mezními lhůtami. Koordinátor případu reaguje při vyhodnocení situace dítěte na aktuální stav, co se týče plánování v čase, volby jednotlivých opatření a jejich posloupnosti.

Vyhodnocování situace dítěte je živým procesem probíhajícím v čase, kdy koordinátor případu reaguje na situaci dítěte, rodiny. Koordinátor případu aktualizuje vyhodnocení situace dítěte průběžně, s přihlédnutím k vývoji situace, nejméně však jednou za šest měsíců od zpracování původního vyhodnocení situace dítěte, je-li SPOD nadále poskytována. Za přehodnocení situace dítěte jsou považovány aktivity koordinátora zaznamenané ve spisové dokumentaci případu s následným zápisem do samotného formuláře vyhodnocení s uvedením data, event. měsíce zápisu.

Ukončení procesu vyhodnocení je uzavřeno společně s ukončením poskytování SPOD v konkrétním případě /tj. dítě přestalo být ohrožené, viz. ustanovení § 6, zákona/.

Písemné vyhodnocení situace dítěte obsahuje závěr, zda se v daném případě jedná o dítě ohrožené ve smyslu ustanovení § 6, zákona nebo neohrožené.

Závěrem základního vyhodnocení situace dítěte je konstatování, že se v daném případě nejedná o dítě ohrožené, případně návrh dalších opatření, doporučení /např. prokazatelné doporučení rodičům navázat spolupráci s poradenským zařízením, s krátkým zdůvodněním, případně s odkazem na obsah spisové dokumentace/. Základní vyhodnocení situace dítěte vedle koordinátora podepisuje i vedoucí odboru.

Závěrem podrobného vyhodnocení dítěte je, že se v daném případě jedná o dítě ohrožené ve smyslu ustanovení § 6, zákona. Součástí podrobného vyhodnocení situace dítěte je Individuální plán ochrany dítěte /dále jen IPOD/, který zpracovává koordinátor ve spolupráci s rodiči, dítětem, jinými osobami odpovědnými za výchovu, poskytovatelem služeb apod. IPOD obsahuje cíle, jichž má být dosaženo; plánované kroky, které mají zúčastněné strany uskutečnit, včetně odpovědnosti jednotlivých aktérů /dítě, rodiče, OSPOD, poskytovatel služeb/. S ohledem na charakter plánovaných opatření, věk dítěte, oblast života rodiny, z níž ohrožení dítěte pramení, míru spolupráce rodičů, dítěte, apod. mohou být opatření plánována i bez účasti, případně bez souhlasu uvedených stran, přičemž takový postup je schopen koordinátor případu vysvětlit.

Podrobné vyhodnocení situace dítěte je dokumentem, který je průběžně doplňován o nové informace k jednotlivým oblastem hodnocení situace dítěte podle vyhlášky. Z podrobného vyhodnocení situace dítěte je zřejmé, kdy byly které pasáže do formuláře vyhodnocení doplněny /např. měsícem doplnění, konkrétním datem/.

Koordinátor případu průběžně přehodnocuje podrobné vyhodnocení situace dítěte.

Tisk podrobného vyhodnocení situace dítěte provádí koordinátor případu po prvním zpracování podrobného vyhodnocení dítěte zakončeném zpracováním IPODu, dále pak je-li to důvodné /např. uzavření jedné etapy práce s rodinou/, nebo jednou za šest měsíců, došlo-li ke změnám obsahu podrobného vyhodnocení situace dítěte, vždy na žádost rodiče, jiné osoby odpovědné osoby za výchovu, pokud projeví zájem o nahlédnutí do podrobného vyhodnocení situace dítěte a spisová dokumentace neobsahuje poslední verzi podrobného vyhodnocení situace dítěte.

Podrobné vyhodnocení situace dítěte vedle koordinátora podepisuje i vedoucí odboru.

Je-li koordinátorem případ vyhodnocen jako naléhavý ve smyslu Standardu č. 8 je při poskytování SPOD prioritou zajistit bezpečí dítěte, příp. odvrácení jeho ohrožení. Administraci úkonů v takovém případě provádí koordinátor případu jakmile pomine situace, která dítě bezprostředně ohrožuje, a pro kterou byl případ hodnocen jako naléhavý.

Základní i podrobné vyhodnocení situace dítěte jsou součástí spisové dokumentace případu, do které mohou nahlížet rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, blíže ustanovení § 55, odst. 5, zákona.

Kritérium 9d

Orgán sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností zpracovává v případě, kdy provedl podrobné vyhodnocování se závěrem, že se jedná o dítě vymezené v § 6 zákona, individuální plán ochrany dítěte, podle potřeby jej přehodnocuje a následně jej uzavírá.

Součástí procesu podrobného vyhodnocení situace ohroženého dítěte je sestavení Individuálního plánu ochrany dítěte /dále jen IPOD/ ve smyslu ustanovení § 10, odst. 3, písm. d), zákona. Smyslem sestavení IPODu je vymezení příčin ohrožení dítěte, stanovení a realizace opatření k jeho ochraně, dále stanovení a realizace opatření k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny. Součástí sestavení IPODu je časový plán pro realizaci opatření, přičemž na naplňování cílů stanovených v IPODu se podílí rodiče, dítě, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, OSPOD, poskytovatelé sociálních služeb pro rodiny s dětmi případně další instituce.

IPOD zpracovává koordinátor případu ve spolupráci s rodiči, dítětem, jinými osobami odpovědnými za výchovu, poskytovatelem služeb apod. Nejúčinnější formou tvorby IPODu je spolupráce zainteresovaných stran /rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu, dítě, další osoby/. V takovém případě lze předpokládat, že zainteresovanost na tvorbě IPODu bude dostatečnou motivací pro jeho naplňování ze strany zúčastněných. **IPOD je zpracováván pro každé dítě samostatně.**

Při sestavování IPODu a jeho přehodnocování klíčový pracovník usiluje o to, aby popis stanovených cílů, navržených opatření, kroků, metod, postupů a intervencí odpovídal konkrétnímu případu, byl dostatečně detailní a reflektoval situaci případu, resp. ohrožení dítěte. V rámci toho se klíčový pracovník při sestavování IPODu zaměřuje na to, aby byl IPOD dostatečně specifický, tzn. reflektoval konkrétní situaci dítěte a jeho rodiny. Obsah IPODu je reálný, tzn. že jeho obsah jsou uvedení aktéři schopni naplnit. Pokud není shoda mezi cílem stanoveným OSPODem a ostatními účastníky, je třeba tento stav do samotného IPODu poznamenat, viz. níže. Obsah IPODu má být zúčastněnými akceptovatelný, tj. přijatelný pro zúčastněné strany. V případě neshody do IPODu zainteresovaných osob platí ustanovení předchozí věty. Pokud je to možné, měly by být výstupy z IPODu měřitelné, pokud se jedná o kvantifikovatelné kategorie /např. ke stanovenému cíli „mezi rodiči nebude docházet k násilí“ – je měřitelný počet incidentů, k nimž ne/dojde/. IPOD, cíle v něm, jsou termínované, tzn. jsou ohrazeny termínem, v němž má dojít k naplnění, případně k jejich přehodnocení.

Pokud se nepodaří rodiče, dítě, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte ke spolupráci získat, může být konkrétní cíl a opatření do IPODu zapracován i bez jejich souhlasu, pouze z podnětu OSPODu. V takovém případě se rodiče, dítě, případně jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, na naplňování konkrétního cíle nejspíše podílet nebudou. Takto stanovený cíl však popisuje opatření, které považuje OSPOD za důležité v případě ohroženého dítěte zrealizovat.

S ohledem na charakter plánovaných opatření IPODu, věk dítěte, oblast života rodiny, z níž ohrožení dítěte pramení, míru spolupráce rodičů, dítěte, apod. mohou být opatření plánována i bez účasti uvedených stran, přičemž takový postup je schopen koordinátor případu vysvětlit.

Osoby zúčastněné na tvorbě IPODu, příp. osoby, jež se mají na jeho naplňování podílet obdrží jedno vyhotovení IPODu, a každou jeho další aktualizovanou verzi.

Koordinátor případu sleduje průběžné naplňování IPODem stanovených cílů, provádí kontrolu jejich naplňování, jak z obsahového, tak časového hlediska /naplnit se podařilo v termínu – ano x ne/, koordinátor případu reaguje na vývoj situace, vyvíjí aktivitu vedoucí ke stanovení cílů nových, reagujících na aktuální stav případu – míru ohrožení dítěte. IPOD je přehodnocován společně s vyhodnocením situace dítěte.

IPOD je součástí spisové dokumentace, do které mohou rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu nahlížet dle ustanovení § 55, odst. 5, zákona.

Některé další podrobnosti závazné pro pracovníky zařazené na agendě SPOD v procesu vyhodnocování situace dítěte stanoví neveřejný Interní příkaz tajemníka k naplňování standardů kvality SPOD dle vyhlášky MPSV č. 473/2014 Sb..